

Asia: VN/23414/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (siirtymätasausten tietojen oikaisu ja laskuvirheen korjaamispykälä)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hyvinvointialueet ovat muodostuneet hyvin erilaisten palvelukokonaisuuksien pohjalta. Kuntien, vapaaehtoisten kuntayhtymien, sairaanhoitopiirien, erityishuoltopiirien, liikelaitosten, yhtiöiden ja pelastustoimen organisaatioiden pohjalta. Nämä palvelujen järjestämisen ja tuottamisen mallit pitävät sisällään lukuisan määrän erilaisia sopimuksia ja järjestelyjä, joilla palvelut kulloinkin sovitettu alueen tarpeeseen. Muutoksen myötä on hämärtynyt, mitkä kustannukset ovat todellisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen kustannuksia tai mitkä kustannukset ovat muita kustannuksia. Erityisen vaativaa tämä on esimerkiksi tukipalvelujen osalta. Siirtyvien tulojen (siirtyvät kustannukset) tulee vastata yksiselitteisesti kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen hyvinvointialueelle siirtyneitä kustannuksia.

Siirtyvien kustannusten laskennassa ei tulisi huomioida lainkaan vuoden 2021 sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen nettokustannuksia. Vuoden 2021 palvelukohtaiset tilinpäätöstiedot ovat puutteellisia. Kunnat eivät ole raportoineet kaikkia sosiaali- ja terveyspalvelujen tai pelastustoimen kustannuksia täysimääräisesti. Raportoinnissa (KKTTP) on puutteita esimerkiksi tuki- ja ateriapalvelujen siirtyneen henkilöstön palkkakustannusten, oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologikustannusten, kuntouttavan työtoiminnan sekä kiinteistöjen vuokrakustannusten osalta. Valtiovarainministeriö on todennut 20.3.2023 tiedotteessaan, että vuoden 2021 palvelukohtaisissa tilinpäätöstiedoissa on havaittu virheitä.

Siirtyvien kustannusten tarkastuksen osalta, myöskään vuoden 2022 palvelukohtaiset tilinpäätöstiedot eivät ole kiistattomia tai tarpeeksi täydellisiä kuvastamaan hyvinvointialueiden palvelujen järjestämiseen tarvittavaa rahoitusta vuonna 2023. Vuoden 2022 tilinpäätöstietojen tai todellisten käyttökustannusten tarkistamiseksi ei riitä pelkkä kunnille suunnattu kysely. Kuntien ja

hyvinvointialueiden tulee tehdä yhteistyössä vuoden 2022 tilinpäätösten ja KKTPP-raportoinnin tarkistus ja lausuma valtiovarainministeriölle, jossa siirtyvien kustannusten taso tai mahdolliset puutteet on yhteisesti tarkistettu ja todettu.

Valtio on korvannut kunnille koronan hoidosta aiheutuneet kustannukset, ja tuet on huomioitu nettokustannuksia vähentäen. Koronan seurauksena palvelutuotantoa kiireettömän hoidon osalta on jouduttu rajoittamaan erityisesti vuonna 2021 ja resursseja on siirretty koronan hoitamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon resurssin siirryttyä koronan hoitoon on kiireetöntä hoitoa lykätty. Se on pienentänyt muun sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia, jonka vuoksi siirtyvien kustannusten osalta laskennan pohjana ei tulisi käyttää vuosien koronapandemian aikaisia kustannustietoja (2020–2022). Lisäksi koronapandemian aikaan kiireettömän hoidon lykkääminen on aiheuttanut merkittävän hoitovelan hyvinvointialueille. Siirtyvät kustannukset eivät huomioi hoitovelkaa ja se aiheuttaa merkittävän vääristymän todellisista kuluista ja siirtyvistä kustannuksista.

Seuraavat palvelut ja teemat tulisi huomioida tarkistaa erityistä huolellisuutta noudattaen: Opiskelijakuraattorit ja psykologien, kuntouttavan työtoiminnan, yleishallintopalvelujen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijoiden palvelujen tuki, työterveyshuolto. Lisäksi tulisi huomioida erityisen tarkasti palveluluokka/tilastoitu erä muu sosiaali- ja terveystoiminta. Tilastoitu erä sisältää kaksi palveluluokkaa; Erittelemätön sosiaali- ja terveystoiminta sekä sosiaali- ja potilasasiamiespalvelut.

Siirtyvissä kustannuksissa olevat kiinteistöistä aiheutuvat kulut pitäisi korvata vuoden 2023 todellisten kustannusten mukaan. On todennäköistä, että kunta- tai kuntayhtymätason järjestelyistä johtuen, kiinteistöistä aiheutuvat kustannukset eivät ole todellisuudessa vuoden 2022 tai 2023 osalta verrannollisia.

Rahoituksen korjauksen toteutuksen lähtökohta tulee olla, että kaikki erät tulee huomioida. Hyvinvointialueiden rahoitus pitää perustua täysimääräisesti siihen, mikä on ollut kuntien sote- ja pela todelliset kustannukset. Arvioinnit tulee tehdä oikeudenmukaisesti kullakin alueella. Alijäämien ja ylijäämien käsittely vuosien 2021 ja 2022 osalta on ongelmallinen. Tulisi selvittää tarkkaan alijäämiä aiheuttavat erät ja miten ne käytännössä näkyvät aikaisempina vuosina ja tulisi huomioida siirtyvien kustannusten laskelmassa. Millaisia yli- ja alijäämät ovat ja mistä ne käytännössä johtuvat tulisi selvittää erittäin huolellisesti.

Erytishuoltopiirien kustannukset ja tuotot ovat erittäin vaikea erä arvioitavaksi siirtyvien kustannusten osalta ja tämä tulee tarkastella huolellisesti. Palkkojen harmonisointi vääristää laskelmaa merkittävällä tavalla. Varallaolokorvaukseen liittyvät mahdolliset tarkentuvat maksut tulee huomioida kuntakohtaisesti laskennassa. Lisäksi hyvinvointialueille siirtyneet kuntayhtymien velat, niiden pituus ja poistoajat tulee tarkastella tässä yhteydessä, koska laina-ajoilla ja poistoajoilla saattaa olla merkittävä vaikutus hyvinvointialueen rahoitusasemaan ja investointikykyyn varsin nopeasti.

Vaikutusten merkittävyyden arviointi

Lähtökohtaisesti ei tule asettaa mitään kynnystä. Siirtyvät kustannukset tulee saada oikealle tasolle ja sen perusteella varmistettava hyvinvointialueiden oikea rahoitustaso.

Helin Anu
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue - talousjohtaja